

Tjänsteskrivelse

Datum

2025-01-14

Vår referens

Anna Ekendahl

Utredningssekreterare

anna.ekendahl@malmö.se

Remiss om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65)

HVO-2024-3927

Sammanfattning

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden har fått möjlighet att yttra sig om utredningen *Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig* (SOU 2024:65).

Bakgrunden till utredningens uppdrag är ett försämrat säkerhetspolitiskt läge i Sverige på grund av krig i närområdet samt att Sverige allt oftare drabbas av omfattande och svårartade konsekvenser av klimatförändringar. Utredningens bedömning är därför att det behöver ställas nya krav på kommuner och regioner i fråga om deras grundläggande verksamhetsförmåga, både inför eventuella krig i Sverige och vid omfattande fredstida krissituationer.

Hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningens synpunkter presenteras i förvaltningens förslag till yttrande. Yttrandet har fokuserat på de delar som rör hälsa-, vård- och omsorgsnämnden och dess målgrupp.

Förslag till beslut

1. Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden godkänner förvaltningens förslag till yttrande om *Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig* (SOU 2024:65).

Beslutsunderlag

- Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig(SOU 2024:65)
- G-Tjänsteskrivelse HVON 2025-01-29 Remiss om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65)
- Förvaltningens förslag till yttrande

Beslutsplanering

Hälsa-, vård- och omsorgsnämndens arbetsutskott 2025-01-21

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden 2025-01-29

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden har fått möjlighet att yttra sig om utredningen *Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig* (SOU 2024:65). Bakgrunden till utredningens uppdrag är ett försämrat säkerhetspolitiskt läge i Sverige på grund av krig i närområdet samt att Sverige allt oftare drabbas av omfattande och svårartade konsekvenser av klimatförändringar, såsom stormar och orkaner, extrema nederbördsmängder, omfattande översvämningar, stora ras och skred, långvariga värmeböljor, långvarig torka samt stora skogsbränder. Utöver detta finns också risken för olika typer av epidemier. Utredningens bedömning är därför att det behöver ställas nya krav på kommuner och regioner i fråga om deras grundläggande verksamhetsförmåga, både inför eventuella krig i Sverige och vid omfattande fredstida krissituationer.

Utredningens uppdrag

Utredningens uppdrag har varit att analysera vilket grundläggande ansvar som kommuner och regioner bör ha i fråga om förberedelser för och verksamhet under fredstida kriser och höjd beredskap, och utifrån det föreslå en mera ändamålsenlig och utförlig reglering än den lag¹ som finns idag. En annan del av utredningens uppdrag har bestått i att analysera ändamålsenligheten och effektiviteten i statens ordning för styrning, uppföljning och finansiering av kommuners och regioners förberedande uppgifter inför fredstida kriser och höjd beredskap, och vid behov föreslå en förändrad ordning.

Rådande lagstiftning

Syftet med Lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH) är enligt 1 kap. 1 § att kommuner och regioner ska minska sårbarheten i sin verksamhet och ha en god förmåga att hantera krissituationer i fred. Kommuner och regioner ska därigenom också uppnå en grundläggande förmåga till civilt försvar.

Enligt lagens 1 kap. 4 § avses med en extraordinär händelse en sådan händelse som avviker från det normala, innebär en allvarlig störning eller överhängande risk för en

---

¹ Lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH).

allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och kräver skyndsamma insatser av en kommun eller region.

Utredningen bedömer att den nuvarande regleringen i LEH inte ställer de krav som i dag bör ställas på kommuner och regioner inför främst mycket omfattande och svårartade fredstida krissituationer eller om det blir krig i Sverige. Det är enligt utredningen tydligt att utformningen av regleringen i LEH har styrts av att det vid dess tillkomst hade varit ett lugnt och avspänt omvärldsläge under flera decennier. Mot denna bakgrund föreslår utredningen att en ny lag ska ersätta LEH.

Utredningens förslag

En ny lag om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap (LKRB)

Den nya lagen föreslås betecknas Lagen om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap (LKRB). Den nya lagen föreslås kompletteras av Förordningen om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap (FKRB). Det övergripande syftet med den nya lagen ska vara att säkerställa att kommuner och regioner under fredstida krissituationer och höjd beredskap har en ändamålsenlig och likvärdig förmåga att fullgöra sina författningsenliga uppgifter och upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter. Kommuner och regioner ska under sådana förhållanden ha en förmåga att värna människors liv och hälsa, upprätthålla grundläggande värden i samhället samt skydda och rädda egendom eller miljön.

De största förändringarna i lagen är att:

- fredstida krissituation ersätter begreppet extraordinär händelse, för att fler kriser ska omfattas av lagens bestämmelser. Med en fredstida krissituation avses i lagen en situation som avviker från det normala, drabbar många människor, stora delar av samhället eller hotar grundläggande värden, innebär en allvarlig störning eller en överhängande risk för en allvarlig störning av viktiga samhällsfunktioner, och kräver samordnade och skyndsamma insatser från flera aktörer (1 kap. 4 §)
- stärkt fokus på planering och övning
- stärkt fokus på att kommuner och regioner under fredstida krissituationer och höjd beredskap ska ha en ändamålsenlig och likvärdig förmåga att fullgöra sina författningsenliga uppgifter och upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter
- kommunerna ska inrätta särskilda uppsamlingsplatser och säkerställa att vissa grupper kommer i skydd vid väpnat angrepp

- Länsstyrelsen får i uppdrag att utöva tillsyn över beredskapsarbetet.

Författningsförslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2027.

Lagens innehåll i korthet samt dess konsekvenser för nämnden

6.3.5 Risk- och sårbarhetsanalyser

Kommuners risk- och sårbarhetsanalyser ska utformas utifrån de generella verksamhetskrav som utredningen föreslår ska gälla för kommuner inför och under fredstida krissituationer och höjd beredskap. En sådan bestämmelse innebär att kommuner ska analysera i vilken omfattning det finns sårbarheter inom deras verksamhetsområden eller hot och risker som allvarligt kan hota, begränsa eller förhindra deras möjligheter att fullgöra sina författningsevenliga uppgifter eller upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Analysen syftar till att säkerställa kommuners förmåga att fullgöra sina författningsevenliga uppgifter och upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Risk- och sårbarhetsanalysen ska kunna ligga till grund för det fortlöpande och systematiska arbete som kommuner och regioner ska bedriva enligt den nya lagen för att säkerställa sin grundläggande verksamhetsförmåga under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

6.3.6 Grundläggande verksamhetsförmåga

Kommuner ska ansvara för planering och förberedande åtgärder som ska syfta till att säkerställa kommuners och regioners grundläggande verksamhetsförmåga under kvalificerade fredstida krissituationer eller om det blir krig i Sverige. Med en kvalificerad fredstida krissituation avses en mycket omfattande och svår fredstida krissituation. Det är därför av stor betydelse att kommuner och regioner genomför den planering och vidtar de förberedande åtgärder som de bedömer vara nödvändiga för att de i enlighet med den nya lagen ska ha den grundläggande verksamhetsförmågan. Planering och förberedande åtgärder inför sådana extrema förhållanden handlar i grunden om att upprätthålla kontinuiteten i samhällsviktiga verksamheter genom exempelvis säkerställd vattenförsörjning, lagerhållning av livsmedel, läkemedel, bränsle, reservdelar och reparationsutrustning samt tillgång till reservsystem för el, värme och elektronisk kommunikation. Kommuners och regioners grundläggande verksamhetsförmåga att upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter är av stor betydelse för att de ska kunna värna människors liv och hälsa utifrån det närmare ansvar som de har enligt olika specialförfattningar på olika verksamhetsområden.

6.3.7 Särskilt om kommuners och regioners förmåga vid omfattande eller extrema bristsituationer under kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap

Enligt förslaget ska kommuner på fem år bygga upp en verksamhetsförmåga som

innebär att vid omfattande eller extrema bristsituationer under kvalificerade fredstida krissituationer eller höjd beredskap kunna försörja sina samhällsviktiga verksamheter av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa samt sina verksamheter för kollektivtrafik med vatten, el, värme och drivmedel samt reservdelar och reparationsutrustning. Förmågan ska upprätthållas av egna tillgängliga resurser under cirka två veckor.

Förslaget innebär också att kommunen ska ha förmåga att under cirka två veckor kunna upprätthålla sina måltidsverksamheter vid omfattande eller extrema bristsituationer under kvalificerade fredstida krissituationer eller höjd beredskap. Verksamheter som berörs inom nämndens ansvarsområde är särskilda boendeformer för äldre och korttidsboenden. Det gäller oavsett om verksamheten bedrivs i offentlig eller privat regi.

6.4.3 Hjälp vid användning av skyddsrum eller andra skyddade utrymmen

Enligt förslaget ska en kommun utarbeta de planer och vidta de förberedande åtgärder som behövs för att kunna hjälpa äldre personer och personer med funktionsnedsättning som bor i särskilda boendeformer med stöd av 5 kap. 5 eller 7 §§ socialtjänstlagen inom kommunen att omedelbart komma i skydd i skyddsrum eller annat skyddat utrymme vid ett väpnat angrepp. Med ”andra skyddade utrymmen” menar utredningen ”utrymmen som ger ett i förhållande till skyddsrum begränsat skydd av befolkningen i krig”. Kommunen ska verka för att den planering och de förberedande åtgärder som avses kan genomföras i samverkan med berörda verksamhetsutövare i kommunen, samt säkerställa att privata aktörer har förmåga att lämna hjälp på samma sätt.

Ekonomiska konsekvenser av utredningens förslag

De författningsförslag som utredningen lämnar förväntas leda till nya stora löpande kostnader (permanenta kostnader) och nya stora anskaffnings- och investeringskostnader (engångskostnader) för kommunerna och regionerna under den närmaste femårsperioden. Utredningens författningsförslag avseende kommuner och regioner förväntas medföra utökade kostnader för staten med totalt cirka 13,5 miljarder kronor under åren 2027–2031 avseende statlig ersättning till kommuner eller regioner. De permanenta kostnaderna förväntas huvudsakligen bestå av kostnader för nya årsarbetskrafter samt utbildningar och övningar. De engångsvisa kostnaderna förväntas huvudsakligen bestå av kostnader för anskaffning av livsmedel och utrustning för upprätthållande av måltidsverksamheter, investeringar för inrättandet av särskilda samlingsplatser, robusta och säkra ledningsplatser samt lager för förvaring av nödvatten och livsmedel. Det är enligt utredningen inte möjligt att uppskatta storleken på kommuners och regioners löpande drifts- och underhållskostnader för de investeringar som behöver göras.

Utredningens experter har bifogat ett särskilt yttrande gällande utredningens förslag och dess finansiering. Experternas farhåga är att den ekonomiska konsekvensanalysen inte fullt ut omfattar vad som behövs för att bygga en heltäckande systemförmåga i kommuner och regioner och att det därför finns en risk att den avsevärda ambitionsökning som behövs kan komma att utebli eller ta längre tid än vad som önskas.

Hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningens synpunkter presenteras i förvaltningens förslag till yttrande. Yttrandet har fokuserat på de delar som rör hälsa-, vård- och omsorgsnämnden och dess målgrupp.

Ansvariga

Tilde Tibblin Planeringssekreterare

Anne Petäjärvi Johansson Avdelningschef